

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. В.В. ДОКУЧАЄВА**

Кафедра управління земельними ресурсами та кадастру

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

«_____» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП.05 ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬ РІЗНОГО ЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань **19 «Архітектура та будівництво»**

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність **193 «Геодезія та землеустрій»**

(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма **«Оцінка землі та нерухомого майна»**

(назва програми)

Факультет **інженерів землевпорядкування**

(назва факультету)

Робоча програма навчальної дисципліни «Оцінка земель різного цільового використання» для здобувачів галузі знань «Архітектура та будівництво», спеціальності «Геодезія та землеустрій», освітньо-професійної програми «Оцінка землі та нерухомого майна».

«__» _____ 20__ р. __ с.

Розробник: доцент кафедри управління земельними ресурсами та кадастру, д.е.н., Гаража О.П.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри управління земельними ресурсами та кадастру

Протокол від «____» _____ 20__ р. № ____

Завідувач кафедри
управління земельними ресурсами та кадастру

(підпис)

(І.В. Кошкалда)
(ініціали та прізвище)

«__» _____ 20__ р.

Схвалено методичною комісією факультету інженерів землевпорядкування

Протокол від «____» _____ 20__ р. № ____

Голова _____ (О.В. Князь)
(підпис) (ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 19 «Архітектура і будівництво»	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій» Освітньо-професійна програма «Оцінка землі та нерухомого майна»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	2-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		2-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача – 8	Освітній рівень магістр	22 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		22 год.	12 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		76 год.	98 год
		Індивідуальні завдання:	
		–	–
		Вид контролю:	
залік, практичні роботи	залік, практичні роботи		

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна спрямована на підготовку фахівців у сфері оцінки земель різного цільового використання в кадастрі та менеджменті, управлінні земельними ресурсами, оціночній діяльності, професіонального росту оцінювачів, які володітимуть методичними підходами і прийомами проведення оцінки земель сільськогосподарського та лісгосподарського призначення, водного фонду, розбудові специфічних навичок збирання, оброблення і аналізу актуальної інформації, необхідної для оцінки різних ділянок при дотриманні їх прав, обов'язків та відповідальності в контексті державного регулювання оціночної діяльності в Україні.

Метою викладання навчальної дисципліни «Оцінка земель різного цільового використання» є посилення теоретичних знань і практичних умінь здобувачів щодо визначення вартості земель різного цільового використання, методичних підходів, методів та оціночних процедур з аналізом різних оціночних ситуацій щодо вакантних та поліпшених земельних ділянок.

Завданнями навчальної дисципліни є: вивчення правових засад оцінки нерухомості та здійснення професійної оціночної діяльності; державного та громадського регулювання оцінки; методичного забезпечення оціночної діяльності з урахуванням міжнародних та національних стандартів оцінки, етичних норм професійної оціночної діяльності; особливостей оцінки земель різного цільового використання як об'єкту оцінки; видів прав, інтересів і зобов'язань щодо нерухомості; класифікацію об'єктів нерухомості за типом використання, ступенем освоєння, метою утримання, характером обороту на ринку, позиціонуванням та періодом життя; дослідженні предметного поля діяльності оцінювача в контексті понять вартості, ціни, витрат, ринку та принципів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі повинні **знати**:

- поняття, цілі та принципи оцінки земель різного цільового використання;
- зміст та сутність методичних підходів, методів і оціночних процедур з оцінки земель різного цільового використання;
- зміст і напрямки визначення найбільш ефективного використання земельної ділянки серед альтернативних варіантів;
- закономірності процесу оцінювання з моменту з'ясування завдання на виконання робіт і передачі звіту про оцінку замовнику;
- зміст статусу і компетентності оцінювача стосовно певної оціночної ситуації через окреслення інтересів, обсягів дослідження, процедури, припущення й використані обмеження;
- післяоціночні етапи, які передбачають рецензування звіту і затвердження результатів оцінки;

уміти:

- здійснювати збір та аналіз даних про чинники, що визначають вартість нерухомості, показники, що характеризують нерухомість, параметри ринку, де вона конкурує;
- формувати уявлення про стадію розвитку ринку нерухомості, кон'юнктуру та динаміку цін купівлі-продажу, оренди, рівні дохідності різних

об'єктів нерухомого майна з урахуванням соціальних, економічних, адміністративних і екологічних умов;

- аналізувати правові документи на основі всього пакету прав, інтересів і зобов'язань щодо земельної ділянки і розташованих на ній поліпшень з подальшим визначенням об'єкта оцінки, умов його відчуження і використання;

- характеризувати фізичні параметри про площу земельної ділянки, її конфігурацію, внутрішні і зовнішні поліпшення, їх метричні і технічні показники, ґрунтові та інженерно-геологічні умови;

- проводити аналіз співвідношення між попитом та пропозицією на ринку для окреслення стадії його розвитку шляхом вивчення даних про кількість і ціни угод купівлі-продажу та оренди, час експозиції об'єктів на різних сегментах ринку;

- відбирати об'єктивні і достовірні дані із можливих джерел інформації статистики, довідкової літератури, спеціалізованих періодичних видань, інтерв'ювання учасників ринку, матеріалів спеціального обстеження ділянки та її поліпшень;

- визначати найбільш ефективне використання земельної ділянки як умовно вільної від земельних поліпшень, так і поліпшеної земельної ділянки;

- оформлювати звіт про оцінку з зробленими поясненнями, обґрунтуванням, припущенням, розрахунками, судженнями, висновками як аргументу на користь достовірності отриманого результату.

Перелік компетентностей:

Інтегральна компетентність: Інтегрувати знання з різних галузей для вирішення теоретичних та практичних задач та проблем з оцінки земель різного цільового використання. Знати специфічні умови та методи до оцінки земель різного цільового призначення.

Загальні компетентності:

1.Здатність до абстрагування та узагальнення, аналізу і синтезу, написання висновків.

2.Здатність знаходити вихід із нестандартних ситуацій, дотримуватись професійної етики та норм професійної діяльності оцінювача.

3.Здатність надавати послуги по оцінці компетентно та об'єктивно з додержанням вимог законодавства.

4.Здатність проводити оціночну діяльність як незацікавлена сторона стосовно результатів оцінки особи неупереджено і об'єктивно.

5.Здатність відмовитися від виконання оцінки у разі виникнення обставин, які перешкоджають проведенню об'єктивної оцінки, у тому числі будь-яких форм примусу.

6.Гарантування повної конфіденційності отриманої від нього інформації та результатів роботи.

7.Якість виконання роботи не повинна залежати від розміру плати за оцінку.

8.Здатність формулювати попереднє судження про вартість шляхом обґрунтування відповідним аналізом та розрахунками.

9.Здатність конкурувати між оцінювачами на засадах компетентності, професійності надання оціночних послуг, недопущення монополізації ринку оцінки.

Спеціальні (фахові) компетентності:

1.Здатність проводити практичну діяльність з оцінки земельних ділянок різного цільового використання відповідно до встановлених нормативно-правовими актами вимог з оцінки.

2.Здатність проводити консультаційну діяльність з надання консультацій щодо оцінки ділянок суб'єктам оціночної діяльності, замовникам оцінки та іншим особам в усній або письмовій формі.

3.Здатність проводити рецензування звіту про оцінку ділянки в її критичному розгляді та наданні висновків щодо їх повноти, правильності виконання та відповідності застосованих процедур оцінки вимогам нормативно-правових актів з оцінки.

4.Здатність методичного забезпечення оцінки ділянок щодо розроблення методичних документів з оцінки ділянок та наданні роз'яснень щодо їх застосування.

5.Здатність до здійснення навчальної діяльності оцінювачів стосовно участі у навчальному процесі з професійної підготовки оцінювачів.

6.Здатність визначати рентний дохід із сільськогосподарських угідь на основі типового набору культур, складання сівозміни і збереження родючості землі.

7.Здатність визначати витрати на підготовку ділянки для її функціонального використання, а саме: планування території, плантажна оранка, заходи меліорації та спорудження меліоративних систем, закладання багаторічних насаджень, послуги з проектування та фінансування, прибуток інвестора.

8.Здатність визначати вік та стан багаторічних насаджень в період створення і догляду, плодоношення, ліквідації насаджень.

9.Уміння виділяти окремі частини земельної ділянки за функцією їх використання при багатофункціональному використанні.

10.Здатність опрацьовувати документацію щодо визначення показників для оцінки земельних ділянок лісу з урахуванням багатофункціональності використання лісів.

11.Вміння здійснювати пошук цін продажу ділянок без урахування деревостану в контексті правового режиму земельної ділянки, умов продажу та пов'язаного з ним фінансування, дати продажу, особливостями місця розташування щодо типу лісорослинних умов, поясу, розряду лісових такс, умов використання прилеглої території, фізичних характеристик.

12.Здатність розглядати природні та штучні замкнуті водойми залежно від видів господарської діяльності на умовах поліпшених земельних ділянок.

13.Уміння досліджувати інформацію та проводити зіставлення об'єктів аналогів за місцезнаходженням, якістю води, характеру використання водного об'єкта, наявності гідротехнічних споруд.

14.Здатність практично визначати рентний дохід від ведення рибного господарства, обґрунтовувати витрати на відведення та підготовку ділянки,

вартість гідротехнічного будівництва, облаштування та озеленення, оплати послуг з проектування, сум місцевих зборів, вартості фінансування та прибутку інвестора, оплати маркетингових послуг.

15.Здатність виявляти частини земельної ділянки під каналами та водотоками і визначати їх як вартість права обмеженого користування чужою земельною ділянкою.

Міждисциплінарні зв'язки:

1.Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни: державний земельний кадастр, земельне право, землевпорядне проектування, землеустрій, економіка сільськогосподарського виробництва, законодавче забезпечення кадастру нерухомості, моніторинг та охорона земель.

2.Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну: оцінка землі і нерухомості, управління земельними ресурсами, прогнозування використання земельних ресурсів та ін.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні положення оцінки земель сільськогосподарського призначення.

Тема 1. Теоретико-методичні положення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

Зміст, задачі та основні положення оцінки нормативної грошової оцінки. Історія оцінки. Сутність поняття нормативної грошової оцінки. Критерії оцінки. Принципи оцінки. Склад нормативно-правової бази оцінки земель: Закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-методичні документи Держкомзему України та інших державних органів. Загальна характеристика земель с/г призначення, їх класифікація та структура. Визначення основних категорій сільськогосподарських угідь: ріллі, сіножатей, пасовищ, багаторічних насаджень та перелогів. Якісні характеристики ґрунтів; вплив забруднення навколишнього середовища на зміну якісних характеристик ґрунтів.

Тема 2. Нормативно-правові та методичні засади експертної грошової оцінки земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

Закони, стандарти, методики порядки експертної грошової оцінки сільськогосподарського призначення. Цілі та завдання експертної оцінки, сфери її застосування, обов'язковість оцінки. Основні елементи, що формують вартість землі (корисність, дефіцитність, попит, можливість обміну). Визначення очікуваного рентного доходу від продукції, одержаної на земельній ділянці: поняття типового для даної місцевості набору культур, використання багаторічних даних спостережень щодо фактичної урожайності ґрунтів.

Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні засади оцінки земель лісгосподарської нерухомості та водного фонду.

Тема 1. Теоретичні та методичні положення нормативної грошової оцінки земель лісгосподарського призначення.

Оцінка земель лісового фонду. Лісогосподарське районування. Поняття про лісотаксаційні зони та виділи. Методика проведення розрахунків. Оборот рубки.

Тема 2. Нормативно-правові та методичні засади експертної грошової оцінки лісогосподарської нерухомості.

Поняття про категорії, які застосовуються в оцінці. Правові особливості використання земель лісового фонду (Лісовий кодекс). Визначення очікуваного доходу та витрат. Особливості застосування різних методичних підходів до оцінки земельних ділянок даного цільового призначення.

Тема 3. Теоретичні та правові положення нормативної грошової оцінки земель водного фонду.

Склад земель водного фонду. Меженний період. Правові та законодавчі документи у сфері оцінки земель водного фонду. Методика оцінки земель водного фонду. Особливості проведення. Якісний та екологічний стан водного об'єкту. Водний паспорт.

Тема 4. Нормативно-правові та методичні засади експертної грошової оцінки земель водного фонду.

Характеристика земель водного фонду України. Особливості їх правового закріплення (Водний кодекс України). Визначення очікуваного доходу та витрат. Особливості застосування різних методичних підходів до оцінки земельних ділянок даного цільового призначення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п/с	лаб.	інд.	с. р.		л	п/с	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні положення оцінки земель сільськогосподарського призначення												
Тема 1. Теоретико-методичні положення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення	14	2	2	–	–	10	18	1	2	–	–	15
Тема 2. Нормативно-правові та методичні засади експертної грошової оцінки земельних ділянок сільськогосподарського призначення	22	6	6	–	–	10	18	1	2	–	–	15
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8	–	–	20	36	2	4	–	–	30
Змістовий модуль 2. Теоретико-методологічні засади оцінки земель лісгосподарської нерухомості та водного фонду												
Тема 1. Теоретичні та методичні положення нормативної грошової оцінки земель лісгосподарського призначення	19	2	2	–	–	15	21	2	2	–	–	17
Тема 2. Нормативно-правові та методичні засади експертної грошової оцінки лісгосподарської нерухомості	27	6	6	–	–	15	21	2	2	–	–	17
Тема 3. Теоретичні та правові положення нормативної грошової оцінки земель водного фонду	16	2	2	–	–	12	21	2	2	–	–	17
Тема 4. Нормативно-правові та методичні засади експертної грошової оцінки земель водного фонду	22	4	4	–	–	14	21	2	2	–	–	17
Разом за змістовим модулем 2	84	14	14	–	–	56	84	8	8	–	–	68
Разом з модулем 1	120	22	22	–	–	76	120	10	12	–	–	98

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені навчальним планом.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Правова база нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення	2
2	Методичні засади нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення	2
3	Теоретична база експертної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення	2
4	Методичні засади експертної грошової оцінки сільськогосподарської нерухомості	2
5	Теоретико-методична база нормативної грошової оцінки земель лісогосподарського призначення	2
6	Теоретична база експертної грошової оцінки земель лісогосподарського призначення	2
7	Методичні засади експертної грошової оцінки лісогосподарської нерухомості	2
8	Теоретична база нормативної грошової оцінки земель водного фонду	2
9	Теоретична база експертної грошової оцінки земель водного фонду	2
10	Методичні засади експертної грошової оцінки водного фонду	2
	Разом	20

7. Теми лабораторних занять

Практичні заняття не передбачені навчальним планом.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Класифікація об'єктів сільськогосподарської нерухомості	6
2.	Сільськогосподарські угіддя, будівлі та споруди	6
3.	Чинники, що впливають на вартість сільськогосподарської нерухомості	6
4.	Фізичні, метричні та економічні параметри сільськогосподарської нерухомості	6
5.	Класифікація об'єктів лісогосподарської нерухомості	6
6.	Чинники, що впливають на вартість лісогосподарської нерухомості	6
7.	Фізичні, метричні та економічні параметри лісогосподарської нерухомості	6
8.	Експертна грошова оцінка земельних ділянок водних об'єктів. Особливості оцінки природних та штучних водойм	4
9.	Експертна грошова оцінка земельних ділянок, вкритих лісовою рослинністю та призначених для вирощування лісу	4
10.	Експертна грошова оцінка земельних ділянок, які використовуються як сільськогосподарські угіддя	4
11.	Загальна характеристика земель сільськогосподарського призначення, їх класифікація та структура. Види сільськогосподарських угідь	6
12.	Особливості визначення рентного доходу на землях сільськогосподарського призначення	6

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
13.	Особливості визначення рентного доходу при експертній грошовій оцінці земельних ділянок вкритих лісом. Поняття періоду обороту рубки	6
14.	Особливості експертної грошової оцінки земельних ділянок водних об'єктів, що використовуються для риборозведення	4
	Разом	76

9. Індивідуальні завдання

Виконання і захист практичних робіт є формою атестації здобувачів з дисципліни «Оцінка земель різного цільового використання».

Практична робота є кінцевим результатом самостійної індивідуальної навчальної діяльності здобувача; дослідженням, яке підводить підсумки вивчення ним дисципліни, що передбачена навчальним планом підготовки за освітньо-професійною програмою «Оцінка землі та нерухомого майна».

Метою практичних робіт є закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних здобувачами за час навчання та їх застосування при комплексному вирішенні конкретного фахового завдання.

У процесі виконання практичних робіт здобувач повинен проявити:

- знання загальнотеоретичних і загально-оціночних дисциплін, які розкривають теоретичні основи та практичні питання оцінки земель різного цільового використання;
- уміння добирати, систематизувати та обробляти інформацію відповідно до цілей дослідження;
- уміння формулювати висновки і обґрунтовувати конкретні пропозиції щодо вдосконалення земельно-оціночної діяльності.

10. Методи навчання

У ході вивчення дисципліни «Оцінка земель різного цільового використання» використовуються такі методи навчання:

1. Група методів за джерелом інформації і сприйняття навчальної інформації – словесні (лекція, бесіда, розповідь), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (виконання конкретних прикладних розрахунків).

2. Група методів за логікою передачі і сприйняття навчального матеріалу: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. Група методів за ступенем самостійного мислення при засвоєнні знань – репродуктивні, продуктивні, а саме: дослідницькі, пошукові, частково-пошукові.

4. Група методів за ступенем управління навчальним процесом: навчання під керівництвом викладача, самостійна робота з підручниками і науковою літературою, текстами лекцій, практичних занять; робота з комп'ютером; виконання письмових завдань; прикладні дослідження.

11. Методи контролю

Контроль знань, умінь і навичок студентів – невід’ємна складова педагогічного процесу та форма зворотного зв’язку при вивченні дисципліни «Оцінка земель різного цільового використання». У навчальному процесі використовуються такі види контролю: поточний, періодичний (проміжний), підсумковий.

Поточний контроль – контроль рівня знань і умінь у процесі навчання, який проводиться на лекціях та практичних заняттях. Він має такі види і форми:

- опитування на засвоєння попередньої лекції (на початку чергової лекції);
- опитування під час лекції на розуміння її суті;
- контроль за засвоєнням матеріалу лекції;
- практичні заняття;
- співбесіда;
- модульний контроль.

Періодичний (проміжний) контроль – це контроль після вивчення розділу, теми змістових модулів. Він включає такі види контролю:

- контрольні роботи;
- колоквіуми;
- тестові опитування;
- контроль за формуванням практичних умінь і навичок;
- контроль за умінням вирішувати професійно-орієнтовані завдання.

Підсумковий контроль – це контроль, який здійснюється наприкінці вивчення дисципліни. Він включає:

- ✓ семестровий контроль;
- ✓ залік.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Залік

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2				100
T1*	T2	T3	T4	T5	T6	
15	15	20	20	15	15	
100 x 0,3		100 x 0,7				

*T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів.

Підсумкова семестрова оцінка визначається за формулою:

Підсумкова оцінка = (Сума балів за Змістовний модуль 1 × 0,3) + (Сума балів за Змістовний модуль 2 × 0,7).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку, практичних робіт
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
66-74	D	задовільно
60-65	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

*згідно оціночних норм Міністерства освіти і науки України

*Оцінка **«відмінно» – 90-100 балів** – виставляється студенту за впевнені, аргументовані відповіді, самостійне, творче, ініціативне застосування знань в змінених ситуаціях. Студент демонструє глибоку обґрунтованість, логічність, переконливість викладу матеріалу, правильну і виразну мову. Показує високу старанність і вправність у виконанні практичних завдань і їх бездоганне зовнішнє оформлення.

Оцінка **«добре» – 75-89 балів** – виставляється студенту, якщо при відповіді на запитання він показав свідоме і повне засвоєння, але з деякими неточностями в другорядному матеріалі, які студент сам виправляє. Студент демонструє достатню обґрунтованість, незначне порушення послідовності, недостатню переконливість при викладенні матеріалу. Показує достатню старанність і вправність, добре зовнішнє оформлення при виконанні практичних завдань.

Оцінка **«задовільно» – 60-74 бали** – виставляється за свідоме засвоєння програмного матеріалу з незначними помилками, які студент виправляє з допомогою викладача. Присутні деякі порушення логічності і послідовності, не зовсім достатня самостійність мислення. При виконанні практичних завдань демонструє посередню старанність, зовнішнє оформлення задовільне.

Оцінка **«незадовільно» – 35-59 балів** – виставляється за несвідоме, механічне засвоєння з великими помилками і прогалинами у знаннях програмного матеріалу.

Мають місце необґрунтованість суджень, недостатньо розвинена самостійність мислення. При виконанні практичних завдань відсутність старанності, погане зовнішнє оформлення.

13. Методичне забезпечення

1. Вервейко А.П. Експертна грошова оцінка земельних ділянок та майна: методичні вказівки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи. Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 0801 «Геодезія та землеустрій» / А.П. Вервейко, Л.В. Сухомлін, Д.І. Масленніков, О.М. Молочна. Харк. нац. аграр. ун-т. Х.: ХНАУ, 2008. 62 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Вервейко А.П. Сучасні питання нормативної грошової оцінки земель: посібник // А.П. Вервейко, Л.В. Сухомлін, О.П. Гаража. Харків «Принтіздат». 2012. 350 с.
2. Варламов А.А. Земельный кадастр: В 6 т. Т. 4: Оценка земель. Сер.: Учебники и учеб. пособия для студентов высш. учеб. завед. М.: Колос, 2006. 464 с.
3. Генри С. Харрисон. Оценка недвижимости: Учеб. пособие: Пер. С англ. М.: РИО Мособлупрполиграфиздат, 1994. 231 с.
4. Горемыкин В. Экономика недвижимости. М.: Филин, 1999. 567 с.
5. Грибовский С.В. Оценка доходной недвижимости: Учеб. Пособие для вузов. СПб.: Питер, 2001. 334 с.
6. Григорьев В. и др. Оценка объектов недвижимости. М.: ИНФРА-М, 1997. 320 с.
7. Грязнова А.Г., Федотова М.А., Агуреев Н.В. и др. Оценка недвижимости: учеб. для студ. вузов, обучающихся по спец. «Финансы и кредит». М.: Финансы и статистика, 2007. 496 с.
8. Драпіковський О.І., Іванова І.Б. Оцінка земельних ділянок К. «ПРИНТ-ЕКСПРЕС», 2004. 296 с.
9. Елисеев В.М. Классификация видов стоимости // Вопр. оценки. 1998. № 1. С. 56–60.
10. Євтух О.О. Принципи оцінки ринкової вартості нерухомості: новий аспект // Економіка та держава. 2005. № 1. С. 48–54.
11. Каминский А.В. Анализ практики оценки недвижимости: учеб. практ. пособие для вузов / А. В. Каминский, Ю. И. Страхов, Е. М. Трейлер. М.: Междунар. акад. оценки и консалтинга, 2005.
12. Копылова В. В., Коркина В.С. Оценка рыночной стоимости недвижимости: учеб. пособие. Иркутск: Изд-во ИГЭА, 2001. 94 с.
13. Котик З.О. Нерухоме майно та методи його оцінки. Львів: Каменяр, 2002. 95 с.
14. Кузнецова О.П. Оценка рыночной стоимости объектов недвижимости: учеб. пособие. Омск: Изд-во ОмГТУ, 2001. 83 с.
15. Ломакин Г. В. Оценка земли и иной недвижимости: учеб.-практ. пособие для дистанц. обучения. М.: ГУЗ, 2001. 212 с.
16. Макенлрой Кен. Азбука инвестирования в недвижимость. М.: Попури, 2005, 256 с.

Додаткова

1. Конституція України: прийнята на V-й сесії Верховної ради України 28 червня

- 1996р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Земельний Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III зі змінами та доповненнями URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 3. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 4. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 7. Про державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 8. Про оцінку земель: Закон України від 11 грудня 2003 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 9. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 10. Про оцінку майна, майнових прав і професійної оціночної діяльності в Україні. Закон України від 12.07.01 № 2658. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 11. Про державну експертизу землепорядної документації. Закон України від 17.06.04 № 1808. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 12. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень. Закон України від 1 липня 2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 51. Ст. 553. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 13. Про іпотеку. Закон України від 5 червня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 38. Ст. 313. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 14. Національний стандарт 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав”: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.03 № 1440. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 15. Національний стандарт 2 “Оцінка нерухомого майна”: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.04 № 1442. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 16. Національний стандарт 3 “Оцінка цілісних майнових комплексів»: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.10.04 № 1442. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 17. Національний стандарт 4 “Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. №1185. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 18. Методика експертної грошової оцінки земельних ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11. 2002 р. № 1531. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
 19. Методика оцінки майна: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.12.03 № 1891. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://rada.gov.ua/> - інформаційно-пошукова система законодавчих і нормативних документів.
2. <http://www.kmu.gov.ua/> - інформаційно-пошукова система Кабінету Міністрів України.
3. <http://www.rada.crimea.ua/> – нормативно - правова база Верховної Ради

Автономної Республіки Крим.

4. <http://land.gov.ua/> – офіційний сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру.
5. <http://zem.ua/index.php/ru/> – земельний портал України.
6. <http://www.myland.org.ua/> – Моя земля – земельно-правовий та аналітичний ресурс.
7. <http://www.nau.kiev.ua/> – нормативні акти України українською, російською, англійською мовами.